

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu

LPO.410.002.04.2020

Pan
Piotr Mosiek
Dyrektor
Zespołu Szkół Zawodowych
im. Stefana Bobrowskiego w Rawiczu
ul. Gen. Józefa Hallera 12
63 – 900 Rawicz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/070 – Zabezpieczenie szkół przed zagrożeniami wewnętrznymi i zewnętrznymi

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Zawodowych im. Stanisława Bobrowskiego, ul. Gen. Józefa Hallera 12, 63 – 900 Rawicz (dalej Szkoła albo ZSZ).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Piotr Mosiek, Dyrektor ZSZ, od 1 września 2017 r., dalej: Dyrektor
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Działania dla zapewnienia bezpieczeństwa w szkołach w sytuacji wystąpienia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych.2. Współpraca z innymi instytucjami zajmującymi się sprawami bezpieczeństwa.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019 – 2020 (do 14 lipca), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem ¹ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Jacek Młynarczyk, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/33/2020 z 2 marca 2020 r. i nr LPO/65/2020 z 4 czerwca 2020 r. (akta kontroli str. 1 - 4)

¹ Dalej także: kontrolowany okres.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W Szkole, w latach 2019-2020 (do 14 lipca), podejmowano działania dla zapewnienia bezpieczeństwa uczniom i pracownikom na wypadek wystąpienia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych⁴, jednak nie zawsze czyniono to z należytą rzetelnością.

W ZSZ zdiagnozowano możliwość występowania poszczególnych zagrożeń, jednak niektóre rozwiązania przyjęte w obowiązujących procedurach postępowania były nieprecyzyjne i niepełne oraz niedostosowane do realiów Szkoły, a także zawierały błędy merytoryczne. Społeczność ZSZ została zapoznana z obowiązującymi procedurami wewnętrznymi na wypadek sytuacji kryzysowych, jednak nie przeprowadzano ćwiczeń na wypadek części zagrożeń przewidzianych w ww. procedurach niezwiązanych z ewakuacją. Naruszono także niektóre przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach⁵ - miejsca docelowe ewakuacji nie były oznakowane, a w budynku warsztatów szkolnych nie zawieszono planu ewakuacji. Budynek ZSZ były natomiast prawidłowo zabezpieczone przed potencjalnymi zagrożeniami, co regularnie weryfikowano w trakcie przeprowadzanych kontroli.

W Szkole korzystano z fachowej wiedzy i doświadczenia innych podmiotów na potrzeby kampanii informacyjno-edukacyjnych dotyczących zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych związanych z wiekiem dorastania oraz promocji zdrowego stylu życia. Prawidłowo współpracowano z właściwymi podmiotami w trakcie podejmowanych w Szkole interwencji, wywołanych zagrożeniami zewnętrznymi. Nie skorzystano natomiast z możliwości sformalizowania współpracy w zakresie m.in. identyfikowania zagrożeń oraz określania procedur postępowania.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Na potrzeby niniejszej kontroli za zagrożenia wewnętrzne uważa się zagrożenia fizyczne spowodowane m.in. posiadaniem przez ucznia na terenie szkoły noża, maczety lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu, bójki (pobicie, kopanie, popychanie, szarpanie połączone np. z kradzieżą - w potocznym znaczeniu tych słów, według przyjętej przez NIK metodyki, a nie w rozumieniu art. 158, 217, 278 i 280 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950, ze zm.)). Natomiast za zagrożenia zewnętrzne uważa się zagrożenia fizyczne wynikające m.in. z wtargnięcia napastnika do szkoły, podłożenia ładunku wybuchowego lub podejrzanego pakunku oraz ze stosowania skażenia chemicznego lub biologicznego.

⁵ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 ze zm., dalej: rozporządzenie z 31 grudnia 2002 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania dla zapewnienia bezpieczeństwa w szkołach w sytuacji wystąpienia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych

Opis stanu faktycznego

1.1. W ZSZ opracowano następujące procedury postępowania w przypadku wystąpienia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych (dalej: procedury):

- Procedura postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa uczniów,
- Procedura ewakuacji lub postępowania wobec innych miejscowych zagrożeń,
- Metody współpracy z Policją.

(akta kontroli str. 2-38, 64)

Dokument „Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa uczniów”, obejmował 14 procedur postępowania nauczycieli i kierownictwa szkoły w przypadku wystąpienia problemów wychowawczych i agresji uczniów. W procedurach tych wymieniono algorytmy reagowania w przypadku:

- uzyskania informacji, że uczeń używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawia nierząd lub przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji,
- gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków,
- gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyk,
- gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk,
- pojawienia się na terenie szkoły obcych osób, których zachowanie i wygląd wzbudzają niepokój,
- podejrzenia zagrożenia ucznia próbą samobójczą,
- posiadania przez uczniów niebezpiecznych substancji lub przedmiotów,
- znalezienia na terenie szkoły broni, materiałów wybuchowych oraz innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów.

Ww. procedury określały też sposoby postępowania nauczyciela wobec ucznia: sprawcy czynu karalnego, w tym cyberprzemocy; uniemożliwiającego prowadzenie lekcji; przejawiającego agresywne zachowania, a także ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego.

Ponadto, w „Programie wychowawczo-profilaktycznym” na lata szkolne 2018/2019 oraz 2019/2020 określono główne cele programu i zadania wychowawczo – profilaktyczne Szkoły oraz wskazano instytucje zewnętrzne, z którymi ZSZ współpracuje podczas realizacji ww. zadań. Podczas opracowania procedur Dyrektor korzystał z poradnika Ministerstwa Edukacji Narodowej (dalej: MEN) pn. „Bezpieczna szkoła. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów”.

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

W Szkole opracowano też plan ewakuacyjny i oznaczenie dróg ewakuacyjnych, o których mowa w § 5 ust.1 i 2 rozporządzenia z 31 grudnia 2002 r.

Dyrektor podjął działania zmierzające do podniesienia przejrzystości wprowadzonych procedur⁷, tj. m.in.:

- wyznaczono osoby odpowiedzialne za zarządzanie w przypadku wystąpienia zagrożenia (woźny⁸, wicedyrektor⁹, dyrektor¹⁰, nauczyciele¹¹, w tym przebywający w pokoju nauczycielskim oraz pracownicy zatrudnieni w ZSZ¹², pracownicy obsługi¹³), określono ich role i powierzono im zadania. Świadków niebezpiecznego zdarzenia (odbiorców informacji) zobowiązano do natychmiastowego powiadomienia o zdarzeniu sekretariatu szkoły osobiście lub telefonicznie,
- określono procedury wejścia i wyjścia ze Szkoły zobowiązujące do pozamykania okien i drzwi, ale niezamykania ich na klucz oraz informowania osoby kierującej ewakuacją o opuszczeniu klas przez uczniów¹⁴,
- wyznaczono miejsca ewakuacji z budynków ZSZ¹⁵,
- ustalono wewnętrzny system alarmowania¹⁶: ogłoszenia alarmu w sytuacji gdy ewakuacja z budynku nie były możliwa oraz w sytuacji gdy należy ewakuować się z budynku. W procedurach określono sytuacje zagrożeń miejscowych, dla których przewidziano ewakuację,
- określono sposoby komunikowania takie jak: elektroniczne środki medialne, linia telefoniczna, przekaz słowny, sygnały świetlne (na wypadek braku zasięgu telefonów),
- wyznaczono miejsce przechowywania kluczy od drzwi znajdujących się w ciągu ścieżek ewakuacyjnych.

Do istotnych błędów stwierdzonych w procedurach odniesiono się w sekcji

⁷ Określając: Cel procedury; Przedmiot i zakres stosowania; Podstawy uruchomienia procedury – zarządzenia ewakuacji lub postępowania wobec innych miejscowych zagrożeń; Sposób ogłaszania alarmu; Podział obowiązków i organizacji działania; Ogólne zasady ewakuacji w przypadku pożaru; Obowiązki pracowników sekretariatu; Ogólne zasady postępowania, gdy ewakuacja nie jest możliwa; Ogólne zasady postępowania w przypadku zamachu terrorystycznego; Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa uczniów; Metody współpracy z Policją.

⁸ Przekazuje komunikat o zagrożeniu do dyrektora, pokoju nauczycielskiego, wstrzymuje wejście na teren Szkoły (po godzinach pracy powiadamia służby ratownicze i informuje o zdarzeniu dyrektora)

⁹ Powiadamia: policję (997), pogotowie ratunkowe (999), straż pożarną (998) i Centrum Powiadamiania Ratunkowego (112), nadzoruje zabezpieczenie (ewakuację) ważnego mienia, dokumentów, urządzeń, pieczęci,

¹⁰ Podejmuje decyzję ewakuacji, nadzoruje przestrzeganie procedur, nadzoruje powiadamianie specjalistycznych służb ratowniczych, nadzoruje uruchamianie elementów zabezpieczenia ewakuacji: transport, załadunek i ochronę dokumentacji szkoły, zabezpieczenie instalacji elektrycznej, otwarcie wyjść ewakuacyjnych, wprowadza zakaz wejścia osób postronnych na teren Szkoły i wyjścia z budynków, organizuje akcję ratowniczą, zarządza ewakuację samochodów, określa miejsce deponowania ewakuowanego mienia, współdziała ze specjalistycznymi służbami ratowniczymi.

¹¹ Ogłaszają alarm dla uczniów, nadzorują przebieg ewakuacji lub postępowanie wobec innych miejscowych zagrożeń, nakazują uczniom opuszczenie budynku, przeliczają uczniów po opuszczeniu szkoły, sali gimnastycznej i sprawdzają zgodność frekwencji z dziennikiem lekcyjnym, nadzorują zabezpieczenie, ewakuację ważnego mienia i dokumentów,

¹² W każdym przypadku wymagającym ewakuacji lub postępowania wobec innych miejscowych zagrożeń postępują zgodnie z planem ewakuacji szkoły oraz ewakuują się drogami ewakuacji określonymi w procedurach, w przypadku zagrożenia lub wystąpienia skażenia chemicznego (NSCH) w zależności od zaistniałej sytuacji należy postępować zgodnie z zaleceniami (pozostać na miejscu lub ewakuować się).

¹³ Czynnici uczestniczą w przeprowadzeniu ewakuacji (sprawdzają czy wszyscy opuścili pomieszczenia klasowe na poszczególnych kondygnacjach a w szczególności szatnie i toalety), bezwzględnie wykonują polecenia dyrektora lub osoby zastępującej.

¹⁴ Zgodnie z procedurami w razie podejrzenia pozostania kogoś w zagrożonej strefie, fakt ten należy zgłosić jednostkom ratowniczym przybyłym na miejsce akcji ratowniczej i ponownie sprawdzić pomieszczenie budynku.

¹⁵ Przy ul. Gen. Hallera 12, ul. Gen. Grota Roweckiego 9e, ul. Sienkiewicza 27 (załącznik nr 2 do Procedur),

¹⁶ Załącznik nr 1 do Procedur,

Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 8-13, 26-27, 64, 77-80)

1.2. Dyrektor zapoznał z procedurami postępowania na wypadek zaistnienia zagrożeń 95 (wszystkich) pracowników Szkoły zatrudnionych w kontrolowanym okresie¹⁷ oraz wszystkich 1 026 uczniów, a także Radę Rodziców działającą przy ZSZ. Odrębnym załącznikiem do procedur udokumentowano fakt zapoznania 80 pracowników Szkoły z ww. procedurami, a 15 nowo zatrudnionych pracowników zostało zapoznanych z nimi w trakcie szkolenia przeciwpożarowego - co jednak nie zostało udokumentowane. Spośród ww. 15 pracowników ZSZ, cztery osoby zostały dodatkowo zapoznane z procedurami podczas rad pedagogicznych, co w tym przypadku udokumentowano w protokołach z ich posiedzenia, a pozostałe osoby potwierdziły ponowne doręczenie procedur w trakcie kontroli NIK za pośrednictwem poczty elektronicznej. W odniesieniu do 882 uczniów, zapoznanie ich z procedurami odnotowywano w dokumentacji nauczania. Dodatkowo, na zajęciach „Edukacja dla Bezpieczeństwa” realizowano tematy związane z najróżniejszymi zagrożeniami. Prezentowano i egzekwowano znajomość sposobów zachowania i reagowania w przypadku wystąpienia zagrożeń, wyświetlano filmy instruktażowe dostępne na platformie „Bezpieczna szkoła +”¹⁸, np. „Wtargnięcie napastnika do szkoły” – film edukacyjny z cyklu „Nie warto ryzykować!”. Regulacje w zakresie bezpieczeństwa były prezentowane przez pedagoga szkolnego i pracownika odpowiedzialnego za sprawy BHP i ppoż.

Wicedyrektor Szkoły Daria Jagła (dalej: Wicedyrektor) wyjaśniła, że znajomość procedur przez uczących się egzekwuje nauczyciel poprzez sprawdziany, testy i ćwiczenia, podczas których uczeń musi wykazać się np. znajomością zasad postępowania w przypadku zagrożenia. Realizacja zajęć „Edukacja dla bezpieczeństwa” w ramach godzin wychowawczych, zgodnie z wytycznymi MEN, gwarantuje w ocenie Wicedyrektor przeszkolenie wszystkich uczniów w zakresie reakcji na różnego rodzaju zagrożenia.

(akta kontroli str. 59, 77-85, 116-117, 216-220, 247)

Uczniowie ZSZ byli na bieżąco zapoznawani, na lekcjach wychowawczych, z obowiązującymi w szkole procedurami bezpiecznego zachowania i postępowania na wypadek zaistnienia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych. Szkolne procedury, w tym na wypadek ataku terrorystycznego, były także rozpowszechniane wśród rodziców uczniów.

Wicedyrektor wyjaśniła, że wszyscy uczniowie klas pierwszych w ramach programu nauczania byli zobowiązani programem nauczania do znajomości procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych, a nauczyciele do weryfikowania ich znajomości. Dodatkowo, tematyka zajęć z wychowawcą opierała się na wytycznych dyrektora Szkoły obligujących do zapoznania uczniów z procedurami. Zajęcia związane z celem „przygotowanie uczniów do działań w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń” obejmowały udział uczniów w symulacji ewakuacji szkoły. Według Wicedyrektor, szczególna uwaga jest zwracana na wykształcenie umiejętności praktycznych, rozpoznania niebezpieczeństwa i właściwego reagowania na nie.

(akta kontroli str. 59, 77, 83, 88, 90-111, 127-204, 221-235)

W ramach przeprowadzonych badań ankietowych w roku szkolnym 2018/2019 i 2019/2020 identyfikowano m.in. przyczyny braku poczucia bezpieczeństwa, miejsca wymagające zwrócenia uwagi ze względów bezpieczeństwa oraz miejsca

¹⁷ Na dzień 30 czerwca 2020 r.

¹⁸ <https://bezpiecznaszkola.men.gov.pl/tematy/materialy-dydaktyczne/materialy-10>

wymagające monitorowania. Profilaktyka związana z zapobieganiem szerzenia nienawiści w sieci Internet, skutkowałą uzyskaniem informacji o zamkniętej grupie stworzonej na mediach społecznościowych i przyniosła efekt w postaci zaniechania obrażania uczniów. W Szkole zapewniono też pełnienie przez nauczycieli dyżurów międzylekcyjnych w celu zagwarantowania bezpieczeństwa uczniom.

(akta kontroli str. 4, 5, 39-66a, 77, 83, 88, 90-111, 127-204, 221-235)

1.3. W kontrolowanym okresie w Szkole wystąpiło pięć zagrożeń zewnętrznych związanych z podejrzeniem podłożenia ładunku wybuchowego. W roku szkolnym 2018/2019 wystąpiły cztery takie zagrożenia, a w roku szkolnym 2019/2020 jedno. W okresie objętym kontrolą na terenie ZSZ nie odnotowano natomiast żadnych zagrożeń wewnętrznych.

(akta kontroli str. 243-245)

W przypadku ww. zagrożeń zewnętrznych podejmowano niezbędne działania, zgodnie z wewnętrznymi procedurami, we współpracy z Komendą Powiatową Policji w Rawiczu, która koordynowała czynności związane z weryfikowaniem uzyskanych informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego. W trakcie egzaminów maturalnych teren ZSZ patrolowali funkcjonariusze Policji, a ponadto zabezpieczono korespondencję e-mailową w ww. sprawie.

Wicedyrektor wyjaśniła, że także podczas Rady Pedagogicznej, w dniu 25 czerwca 2020 r., nauczyciele zostali zapoznani z zagrożeniami i zaleceniami działania profilaktycznego w zakresie bezpieczeństwa fizycznego uczniów – Bezpieczna Szkoła. Informacja taka została także rozesłana do nauczycieli poprzez dziennik elektroniczny.

(akta kontroli str. 33, 59-60, 113, 213, 242)

1.4. Dyrektor zapewnił coroczne sprawdzenie, w porozumieniu ze Strażą Pożarną, organizacji oraz warunków ewakuacji z budynków Szkoły (w 2019 r. ćwiczenia obejmowały ewakuację z budynku przy ul. Gen. Hallera 12 i budynku „G” przy ul. Gen. Grota Roweckiego). W ćwiczeniach brali udział wszyscy obecni w budynku pracownicy i uczniowie ZSZ. Spośród wszystkich 93 pracowników¹⁹ w ćwiczeniach wzięło udział 46 osób (49,5%) a spośród 1 045 uczących się - 671 (64,2%). Praktyczne sprawdzenie organizacji oraz warunków ewakuacji konsultowano z przedstawicielami Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Rawiczu i Kierownikiem Biura Zarządzania Kryzysowego Starostwa Powiatowego w Rawiczu. Informację o planowanych ćwiczeniach przekazano ww. instytucjom, a ich przedstawiciele brali udział w tych ćwiczeniach. Z przebiegu ćwiczeń sporządzano sprawozdanie. Dyrektor uczestniczył w 2019 r. w ćwiczeniach praktycznych w obiekcie Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Sierakowie, w ramach których prowadzono ćwiczenia dotyczące ataku terrorystycznego symulującego zdarzenie o charakterze masowym, zorganizowane przez Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Rawiczu.

W roku szkolnym 2018/2019 i 2019/2020 nie przeprowadzano w ZSZ ćwiczeń na wypadek wystąpienia innych zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych zidentyfikowanych w wewnętrznych procedurach szkolnych, niezwiązanych z ewakuacją, a z potrzebą zabarykadowania się w budynku. Zagadnienie to opisano szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 43-44, 125, 205, 241)

1.5. Na posiedzeniu Rady Pedagogicznej w dniu 30 maja 2019 r. przeprowadzono szkolenie pn. „Obowiązki w zakresie zapewnienia uczniom

¹⁹ Według stanu na 16 października 2019 r., tj. dzień przeprowadzenia ćwiczeń.

bezpieczeństwa wynikającego z przepisów prawa oświatowego oraz procedury zachowania w sytuacjach kryzysowych i nadzwyczajnych”. Według wyjaśnień Wicedyrektor, nauczyciele sami uczestniczą w różnego rodzaju szkoleniach związanych z tematyką zagrożenia, np. w drugim półroczu jeden z nauczycieli wziął udział w szkoleniu „Rozwiązywanie konfliktów i sporów w klasie szkolnej. Jak rozmawiać, by nie prowokować do agresji?” organizowanym przez Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lesznie.

(akta kontroli str. 43b, 114, 256)

W dniach 6 – 12 lutego 2019 r. wszyscy pracownicy ZSZ zostali przeszkoleni z zakresu udzielania pierwszej pomocy²⁰. Ponadto, w Szkole systematyczne szkolenia z udzielania pierwszej pomocy prowadził pracownik ds. BHP w ramach wstępnych i okresowych szkoleń z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. Szkolenia z zakresu „organizacji i zasad udzielania pomocy przed medycznej w razie wypadku” dokumentowano w imiennych kartach szkolenia pracowników ZSZ.

(akta kontroli str. 43b, 114, 256, 416, 418)

1.6. W toku oględzin budynków ZSZ przeprowadzonych 15 czerwca 2020 r., stwierdzono, że plany ewakuacji Szkoły – za wyjątkiem budynku warsztatów szkolnych przy ul. Sienkiewicza 27²¹ – zostały umieszczone w widocznych miejscach, w sposób zapewniający łatwy do nich dostęp. Na każdej kondygnacji budynków przebieg dróg ewakuacyjnych był zgodny z tymi planami. W budynkach było 13 wyjść ewakuacyjnych oznaczonych w sposób wyraźny i trwałe poprzez umieszczenie naklejki „Wyjście ewakuacyjne” bezpośrednio nad drzwiami. Drogi ewakuacyjne i drzwi stanowiące wyjścia ewakuacyjne były drożne. Drzwi otwierały się na zewnątrz (za wyjątkiem jednych drzwi w zabytkowym budynku warsztatów szkolnych) i były zamykane na klucz. Klucze umieszczone były w miejscu dostępnym (za szybą przy drzwiach lub w szafce na klucze w pokoju nauczycielskim). Szerokość drzwi nie była mniejsza niż szerokość biegu klatki schodowej. Miejsca docelowe ewakuacji znajdowały się na placach przy budynkach ZSZ, w obrębie wyjść z budynków, za wyjątkiem budynku „G”, nie były oznaczone²². Tereny przyległe do budynków Szkoły były ogrodzone i oświetlone. Zapewniono względnie równą nawierzchnię dróg, przejść i boisk²³. Pracownie i pokoje nauczycielskie wyposażono w apteczki zaopatrzone w materiały do udzielenia pierwszej pomocy.

(akta kontroli str. 77-80)

W Szkole wykorzystywano monitoring w celu zapewnienia bezpieczeństwa uczniom i pracownikom ZSZ. Wejścia na teren obiektów ZSZ, poza budynkiem warsztatów szkolnych²⁴, były monitorowane poprzez system monitoringu wizyjnego, umożliwiając rozpoznanie osób znajdujących się w zasięgu kamer. System umożliwiał bieżący podgląd obrazów z kamer. W ZSZ nie prowadzono rejestrów wejść i wyjść do budynków.

Według wyjaśnień Wicedyrektor, dodatkowy fakt rejestracji wejść i wyjść na teren Szkoły nie jest konieczny, z uwagi na funkcjonujący monitoring wizyjny. Wskazała, że w przypadku pojawienia się osób obcych podjęta jest natychmiastowa reakcja

²⁰ W Szkole obowiązywała „Procedura postępowania w sytuacji zaistnienia wypadku ucznia” określająca działania pracowników ZSZ w takiej sytuacji.

²¹ O czym szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

²² O czym szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

²³ Różne rodzaje nawierzchni, utwardzone i nieutwardzone.

²⁴ W toku kontroli NIK w Szkole prowadzono działania zmierzające do przeniesienia warsztatów do nowego obiektu przy ul. Gen Hallera 12.

przez osoby sprawujące opiekę nad monitoringiem i pełniące dyżury na poszczególnych korytarzach.

(akta kontroli str. 43b, 114, 119-124,192, 418)

1.7. Dyrektor, zgodnie z § 3 rozporządzenia z 31 grudnia 2002 r. dokonywał kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do Szkoły. Protokół z tej kontroli przekazywano do Starostwa Powiatowego w Rawiczu. W załączniku do protokołu z kontroli wykazano usterki do usunięcia, nie stwierdzając przy tym zagrożeń uniemożliwiających prowadzenie zajęć edukacyjnych. Ze względu na brak funduszy, wskazywana w protokołach z lat poprzednich potrzeba budowy hydrantów nie została zrealizowana. Według wyjaśnień Wicedyrektor, obecnie ustalono, że na ten cel należy zabezpieczyć środki finansowe w przyszłorocznym budżecie.

(akta kontroli str. 236-240, 243-245, 250)

1.8. ZSZ nie realizował zadań w ramach rządowego programu „Bezpieczna+”²⁵, którego celem było podniesienie jakości procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych poprzez przegląd stanu bezpieczeństwa szkół, opracowanie i wdrożenie rekomendowanych rozwiązań oraz upowszechnianie wśród wszystkich pracowników szkoły umiejętności rozpoznawania sytuacji zagrożenia oraz postępowania w sytuacjach kryzysowych.

(akta kontroli str. 248)

Szkoła nie wykonywała też zadań w ramach rządowego „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018 - 2020”²⁶, którego celem jest zapewnienie bezpieczeństwa w miejscach publicznych, bezpiecznych przejść dla pieszych, przeciwdziałanie zjawiskom patologii, a także ochrona dzieci i młodzieży oraz edukacja dla bezpieczeństwa. Według wyjaśnień Wicedyrektor, w ZSZ ustalono własny sposób dbania o odpowiednią edukację młodzieży w zakresie bezpieczeństwa, która w 100 % odpowiada problemom wychowanków i jest do nich dopasowana. Efektem tego była poprawa świadomości młodzieży, jakie konsekwencje niosą za sobą działania niezgodne z prawem, budowa wizerunku bezpiecznej szkoły oraz uwrażliwienie uczniów na postępowanie godne i zgodne z prawem.

(akta kontroli str. 248- 250)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W okresie objętym kontrolą wystąpiły przypadki realizowania z nienależytą rzetelnością zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez Szkołę, tj. zadań wpisujących się w kompetencje Dyrektor, o których mowa w art. 68 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe²⁷:

1.1. Obowiązujące w ZSZ procedury postępowania w przypadku wystąpienia zagrożeń – co potwierdził w swej opinii powołany w toku kontroli biegły²⁸ – nie

²⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z 23 czerwca 2015 r. w sprawie realizacji Rządowego programu wspomagania w latach 2015-2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach - "Bezpieczna+", Dz. U. poz. 972, ze zm.

²⁶ Uchwała nr 6 Rady Ministrów z 9 stycznia 2018 r. w sprawie "Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018-2020", M.P. poz. 167., strona internetowa Programu: <https://razembezpieczniej.mswia.gov.pl/>.

²⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 910, dalej: Prawo oświatowe.

²⁸ Osoba posiadająca wiadomości specjalne - oficer rezerwy wojsk specjalnych, specjalista w dziedzinie m.in. pirotechniki.

zawsze były precyzyjne, pełne, dostosowane do realiów Szkoły oraz zawierały błędy merytoryczne, tj.:

1.1.1. Numeracja w spisie treści od pozycji VII nie zgadzała się z numeracją przypisaną do poszczególnych procedur, co mogło skutkować utrudnieniami w szybkim ich odszukaniu. Przykładowo w spisie treści pod ww. pozycją ujęto „Postępowanie nauczyciela wobec ucznia uniemożliwiającego prowadzenie lekcji” a w procedura o tym numerze dotyczyła przypadku znalezienia na terenie Szkoły bomby, broni, materiałów wybuchowych i innych niebezpiecznych przedmiotów.

Wicedyrektor wyjaśniła m.in., że ww. nieścisłości w zakresie czytelności i jednoznaczności procedur zostaną poddane analizie w uzgodnieniu z organem prowadzącym.

(akta kontroli str. 65, 81)

1.1.2. W procedurze dotyczącej wewnętrznego systemu alarmowania brak było uregulowań w zakresie rodzaju i znaczenia sygnałów świetlnych stosowanych w przypadku, gdy ewakuacja nie jest możliwa oraz stosowanych przy braku zasilania elektrycznego. Nie określono również sposobów odwołania alarmów, w tym również przy braku zasilania elektrycznego.

Wicedyrektor zadeklarowała, że procedury zostaną uzupełnione w tym zakresie.

(akta kontroli str. 65)

1.1.3. Dwa z trzech miejsc ewakuacji²⁹ przewidzianych w procedurach dotyczących ewakuacji, w ocenie biegłego, specjalisty w dziedzinie pirotechniki, nie spełniały wymogów bezpieczeństwa w przypadku incydentu bombowego. Zostały wyznaczone zbyt blisko budynków Szkoły aby zagwarantować ochronę przed większością pierwotnych czynników rażenia bomby (naciśnięcie, odłamki bomby i kula ognia) oraz zbyt blisko okien i innych elementów mogących stanowić wtórne czynniki rażenia (odłamki konstrukcji budynku, w tym szyb).

Wicedyrektor zadeklarowała, że procedury zostaną zmodyfikowane w tym zakresie.

(akta kontroli str. 22-24, 66, 81-82)

1.1.4. Pomimo zasady, że w ewakuacji pożarowej wyprowadzenie ludzi z budynku powinno nastąpić jak najszybciej, ogóle zasady ewakuacji ujęte w procedurze dotyczącej ewakuacji (pkt VI. ppkt 2, 3, 4, 7) nakazujące m.in. zabranie rzeczy, zakończenie pracy sprzętu komputerowego, zabezpieczenie dokumentów, obiektywnie przedłużały czas ewakuacji zwiększając niebezpieczeństwo dla ewakuowanych osób. Nie przewidziano możliwości ewakuacji różnymi poziomami, tj. całkowitej lub częściowej albo prowadzenie jej etapami, przy uwzględnieniu stopnia i bezpośredniości zagrożenia dla poszczególnych obiektów albo ich części.

Wicedyrektor zadeklarowała, że procedury zostaną poddane analizie i uzupełnione w tym zakresie.

(akta kontroli str. 69, 81-82, 254)

1.2. W ZSZ w roku szkolnym 2018/2019 i 2019/2020 (do 14 lipca) nie odbyły się żadne ćwiczenia z udziałem uczniów i pracowników na wypadek zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych niezwiązanych z ewakuacją, a z potrzebą zabarykadowania się w budynku, takich jak: skażenie chemiczne lub biologiczne na zewnątrz obiektu, wtargnięcie napastnika na teren Szkoły, użycie broni palnej lub białej na jej terenie.

²⁹ Obiekty przy ul. Gen. Hallera 12 i ul. Sienkiewicza 27.

Wicedyrektor wyjaśniła, że prowadzone na terenie ZSZ ćwiczenia są wystarczające, nauczyciele posiadają wiedzę o wszystkich zagrożeniach. Na zajęciach lekcyjnych prezentowane są sposoby zachowania, reagowania i wyświetlany jest film instruktażowy. Istnieje również obawa przed nieprzewidywalną reakcją uczestników ewentualnych ćwiczeń.

(akta kontroli str. 43, 86, 113, 115, 127, 254)

NIK dostrzega m.in., że Szkoła dysponuje ograniczoną pulą środków przeznaczanych na ćwiczenia, jednakże w świetle realnie wzrastającego – tak na świecie jak i w kraju – ryzyka wystąpienia ww. zdarzeń, w szczególności ataku terrorystycznego, kwestii ćwiczeń w tym zakresie należało nadać większe niż dotychczas znaczenie, a niezapewnienie w nich udziału chociażby niewielkiej liczbie pracowników i uczniów przez cały okres objęty kontrolą nie może być postrzegane jako zjawisko pozytywne. Brak weryfikacji przedmiotowej wiedzy w praktyce nie sprzyja bowiem optymalizacji zachowania społeczności szkolnej w przypadku wystąpienia sytuacji zagrożenia.

2. W ZSZ stwierdzono przypadki naruszenia wymogów § 5 ust. 1 i 2 rozporządzenia z 31 grudnia 2002 r. Miejsca docelowe ewakuacji nie były oznakowane, a w budynku warsztatów szkolnych nie zawieszono planu ewakuacji. Zgodnie z treścią ww. przepisów, plan ewakuacji szkoły umieszcza się w widocznym miejscu, w sposób zapewniający łatwy do niego dostęp, a drogi ewakuacyjne oznacza się w sposób wyraźny i trwałe.

Inspektor ds. ochrony ppoż. wyjaśnił, że braki oznakowania spowodowane były prowadzeniem na terenie ZSZ prac budowlanych, w trakcie których znaki zostały uszkodzone i usunięte.

W trakcie kontroli NIK oznakowano docelowe miejsca ewakuacji i rozmieszczono brakujące plany ewakuacji.

(akta kontroli str. 77, 119, 422)

OCENA CZĄSTKOWA

W Szkole podejmowano działania dla zapewnienia bezpieczeństwa uczniom i pracownikom na wypadek wystąpienia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, jednak nie zawsze czyniono to z należytą rzetelnością. W ZSZ zdiagnozowano zagrożenia, jednak obowiązujące procedury postępowania niejednokrotnie były nieprecyzyjne i niepełne, niedostosowane do realiów Szkoły oraz zawierały błędy merytoryczne. Stwierdzono też nieprawidłowości związane z nieprzeprowadzaniem ćwiczeń na wypadek części zagrożeń przewidzianych w ww. procedurach niezwiązanych z ewakuacją, a także naruszenie niektórych przepisów rozporządzenia z dnia 31 grudnia 2002 r. – miejsca docelowe ewakuacji nie były oznakowane, a w budynku warsztatów szkolnych nie zawieszono planu ewakuacji. Budynki ZSZ były natomiast zabezpieczone przed potencjalnymi zagrożeniami, co systematycznie weryfikowano w trakcie prowadzonych kontroli.

2. Współpraca z innymi instytucjami zajmującymi się sprawami bezpieczeństwa

Opis stanu faktycznego

2.1. Współpracę Szkoły ze środowiskiem lokalnym regulował „Plan współpracy ZSZ w Rawiczu ze środowiskiem lokalnym na rok szkolny 2019/2020”.

Przewidziano w nim przeprowadzenie m.in. z: powiatowymi komendami Policji oraz Strażą Pożarną różnorodnych akcji edukacyjnych dotyczących niebezpieczeństw i zagrożeń czyhających na uczniów; organizowanie próbnych ewakuacji. W ramach

współpracy z Bankiem Żywności, Caritas i Zarządem Rejonowym PCK, planowano organizowanie zajęć praktycznych z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

(akta kontroli str. 100-111)

Pedagog szkolny prowadził działania zmierzające do upowszechniania wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie i kształtowaniu właściwych postaw wobec zagrożeń. Wicedyrektor m.in. w związku z interwencjami Policji, odbywała rozmowy jak reagować i kogo zawiadamiać w związku z zagrożeniem bezpieczeństwa.

Współpraca ZSZ z Policją obejmowała: spotkania z uczniami w zakresie profilaktyki i prewencji kryminalnej, bezpieczeństwa na drogach, realizacji programu edukacyjnego „Profilaktyka a TY”, kontrole Szkoły podczas matur, współpracę wolontariuszy szkolnych w zakresie działań prewencyjnych, kontrole prowadzone przez dzielnicowego w rejonie ZSZ, przeprowadzanie wspólnych happeningów, współpracę dzielnicowego oraz policjanta zajmującego się przestępczością nieletnich w zakresie działań profilaktycznych dotyczących m.in. odpowiedzialności karnej, handlu ludźmi, bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Szkoła współdziałała ze znajdującymi się na terenie powiatu: komendą Państwowej Straży Pożarnej, Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną, stowarzyszeniami i urzędami, a także z lokalnymi przedsiębiorcami i mediami. Wspólnie ze Starostwem Powiatowym w Rawiczu realizowano tematyki dotyczące działań profilaktycznych oraz zapobiegających demoralizacji i przestępczości.

Uczniowie brali też udział w międzyszkolnych i miejskich olimpiadach, zajęciach i konkursach wiedzy o środkach psychoaktywnych, a także w warsztatach na temat tolerancji i dyskryminacji.

(akta kontroli str. 213, 214, 215, 250)

2.2. Szkoła współpracowała też z podmiotami właściwymi w sprawach bezpieczeństwa, takimi jak Policja i Państwowa Straż Pożarna w toku podejmowanych przez nie interwencji. Na skutek tego współdziałania, w czasie trwania egzaminów maturalnych w 2019 r. i 2020 r., okolice ZSZ patrolowali policjanci.

W Szkole nie organizowano wspólnych z innymi podmiotami ćwiczeń na wypadek zidentyfikowanych zagrożeń. W planie współpracy ze środowiskiem lokalnym wymieniono m.in. Policję, Starostwo Powiatowe, Straż Pożarną, jednakże ZSZ nie nawiązał formalnej współpracy z którąkolwiek z ww. instytucji, uwieńczony podpisaniem umowy o współpracy lub współdziałaniu w celu m.in. zabezpieczenia lub pomocy w działaniach antykryzysowych.

(akta kontroli: str. 100, 250)

2.3. W Szkole w latach 2019 – 2020 (do 14 lipca) nie były prowadzone przez organy zewnętrzne kontrole związane z bezpieczeństwem wewnętrznym i zewnętrznym.

(akta kontroli: str. 100, 250)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W Szkole wykorzystano z fachowej wiedzy i doświadczenia innych podmiotów na potrzeby kampanii informacyjno-edukacyjnych dotyczących zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych związanych z wiekiem dorastania oraz promocji zdrowego stylu życia. Prawdłowo współpracowano z właściwymi podmiotami w trakcie podejmowanych w ZSZ interwencji, wywołanych zagrożeniami zewnętrznymi. Nie skorzystano natomiast z możliwości sformalizowania współpracy w zakresie m.in.

identyfikowania zagrożeń, określania procedur postępowania, a także właściwego zabezpieczenia szkolnych obiektów.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o podjęcie działań mających na celu:

Wnioski

- 1) doprecyzowanie procedur postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia zewnętrznego i wewnętrznego, dostosowane ich do realiów Szkoły oraz usunięcie z nich błędów merytorycznych szczególnie opisanych w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości” w obszarze pierwszym niniejszego wystąpienia pokontrolnego,
- 2) systematyczne przeprowadzanie dla pracowników ZSZ ćwiczeń w zakresie identyfikacji zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych przewidzianych w obowiązujących w ZSZ procedurach.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia 5 sierpnia 2020 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Jacek Młynarczyk
Główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
z up. Grzegorz Malesiński
p.o. Wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis